

שירה מהי?

פרשה מוזרה היא פרשתנו. תחילתה ענייני מלחמה, בעקבות השחרור, וסופה איום מלחמת עמלק, כאשר אמצעה, שהוא גם מרכז הפרשה כולה, השירה הנשגבה ביותר שעלתה על דל שפתותיהם של אבותינו! אם נשאיר לרגע בצד זה את ענייני המלחמה, נודה כולנו כיום, שהמושג שירה לא רק נעדר מהנוף האנושי המודרני, אלא שהוא נרמס כליל לרגלי גישה הרוצה להיות ויהי מה, רציונליסטית בכל ובכל דרכיה. ואם בעבר הלא כל כך רחוק, איש חדור אהבה אמיתית כלפי בחירת לבו, היה יכול לנגן 'בלדה' לרגלי חלונות אהובתו, אף בהיותו נמנה על נבחרי עם, כיום, מחוץ לכותלי הוליווד, היה מעשה כזה, במקרה הטוב מזכה אותו ביחס של בוז, ובמקרה הגרוע מזמין עבורו טיפול פסיכיאטרי.

השירה שבפרשתנו מראה אם כן, שהיא נבחנת עפ"י קטגוריות אנושיות אחרות לחלוטין. אך, עלינו להודות שהיא פורצת מפינו בתנאים שהיו מקוממים רבים מאד בדורנו: בדיוק בשעה שעם שלם, המצרים, **טובעים** בים! שמחה לאיד זו, מזעזעת לא מעט נפשות רגישות, ויש שמצאו אף טיעונים תלמודיים כדי להסתייג ממנה, כאילו יש בכח מאמר תלמודי את הכח ואת הסמכות הדרושים כדי למתוח ביקורת על מאמר תורני! אכן, עם שלם פרץ בשירה למראה רודפיו ואויביו שלא היססו **להטביע** ילדיו במלט הפירמידות ושאר בנייני פאר, טובעים בים. אם לב רגש יכול להזדעזע לשמע שמחה זו, זהו משום שאינו מבין שירה בישראל מהי. מונח זה, הנגזר בלשונו מהמלה 'שיר' המציינת אותה טבעת המחזיקה את הבהמה באפה, כדי למשוך אותה לכיוון הרצוי.

לאור זה, השירה היא עבורנו ביטוי למשיכתנו לאפיקים נכונים. היא הרחבת ואף התפרצות רגשית המראה שהכוחות הטמונים בנו, נעלים בהרבה מן החלק הזעום מן מהמתגלה מהם בחיים שגרתיים. התפרצות זו היא א"כ, ביטוי לאינסופי שבאדם המתפרץ ודוחק הצידה את המוגבל, את הבהמי. היא מראה שיש בנו יכולת לצאת מן הסופי והמוגבל ולצעוד לעבר מחוזות רעננות יותר, לעבר חלומות, לעבר אסטטיקה נפלאה, לעבר אושר ושלמות, המוחקים לא רק מן התודעה, אלא אף מן המציאות, כל רע וכל כיעור. השירה שבקעה בהמונים למראה טביעת מצרים, לא פרצה בגלל הצער והטראגי הנוחת על מצרים - צער שזכו לו המצריים בזכות -, אלא על נצחון הצדק על העוול, נצחון האנושי על האכזרי, נצחון החירות על השעבוד, הנשגב על הארצי, החופשי על המקובע. קריעת הים, ולאחר מכן סגירתו על מצרים, פירוש, ביטול כל דטרמיניזם, תוך כדי סגירתו על עצמו על הדבקים בו באופן עיוור. בלשון מודרנית יותר, מן הראוי לנסח זאת כך: סגירת הגישה הרציונלית על עצמה, כדי להראות את המחנק שבה. אין זה יותר קשה לקבל, מכל מיני תיאוריות פיזיקליות מודרניות שבאו בעקבות המכניקה הקוונטית הדוחקת רגליה של לא מעט תפישות רציונליות רגילות (לדוגמא: תיאוריית ה'מיתרים').

השירה היא באה אם כן בעקבות תחושת האנושי המכיר בעליונותו על המטריאלי והבהמי, היא באה בעקבות טביעה לתוך הנשגב, האידיאלי והיפה, במקום לתוך המצוי, הארצי, הממשי כפי שהוא. אם רבותינו לא היססו לומר שראתה במעמד זה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל בן בוזי, זהו משום שברגע שהאדם יודע לשיר, הוא גם יודע להתנשא מעל הזמן והמקום, מעל כל מגבלה. האין זה מה שקורא למי שאוהב באמת?! ומהיכן יונקת הנבואה אם לא מאהבה עליונה זו, שאינה באה לבטל את השכל הישר, את ההסתכלות הרגילה, אלא, היא יודעת לרגעים להתנשא מעליה, וסוללת לה באופן זה דרכים להתעלות מעל הממשי הפשוט. היא הביטוי כל האידיאלי של יהדות, המעורה היטב בעולם הזה, ואינה לוחמת נגדו, אלא מזמינה לרוממות, לקירבת האלהי, שמתוכה הוא יכול להביט ברחמנות ובחדוה על היש.

כך אפשר להבין מה מקומם של המאבקים בראשית ובסוף הפרשה: על מנת להגיע לנשגב, צריך להיות מוכן לנהל מאבקים צודקים, אך עקשיים נגד כל הרע, ואלה 'מלחמות ה'!

הרב אליהו רחמים זייני
ראש ישיבת הגבוהה וההסדר חיפה